

CSONTVÁRY COMPETITION CONCEPT PLAN FOR EXHIBITION AREA

ARCHITECTURE, TEXT:
TAMÁS JÁNOS PINTÉR
VIKTÓRIA SIMON, TÓTH
DOMONKOS

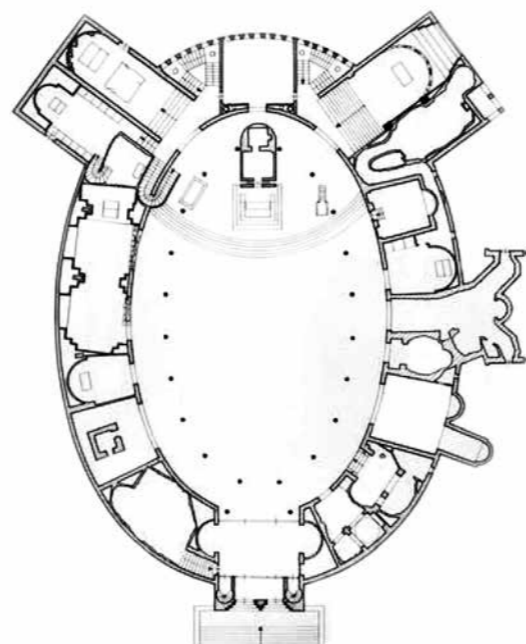
This spring, the Prime Minister's Office organised a tender for designing a concept plan for an exhibition area suited for presenting Tivadar Csontváry Kosztka's works, at a suitable location in Hungary. The organisers provided absolutely no restrictions as to the nature or location of the exhibition area within Hungary. However, it was a requirement that the exhibition area must be connected to domestic culture, must be relevant to the artist's spiritual heritage and that the proposed location and area must be immersed into its cultural and architectural environment. Unitef 83 Zrt came first in the competition. Authored by Tamás Pintér and Viktória Simon, the plan proposes to create an exhibition space in the unfinished Hungarian Holy Land Church, a monument of the Hungarian interwar architecture. templomában valósítana meg kiállítóteret.

CSONTVÁRY- ÖTLETPÁLYÁZAT

Kiállítótér
a Magyar Szentföld
templomban

Építészet, szöveg:
Pintér Tamás János
Simon Viktória
Tóth Domonkos

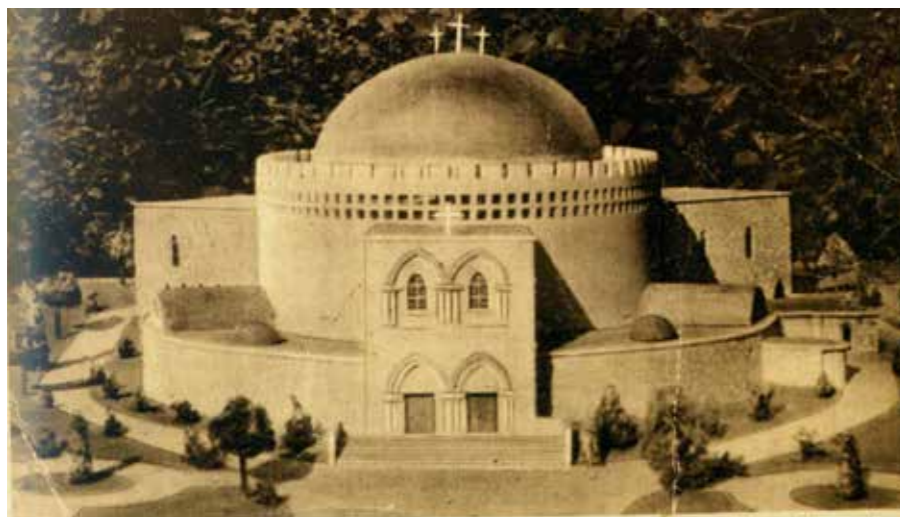
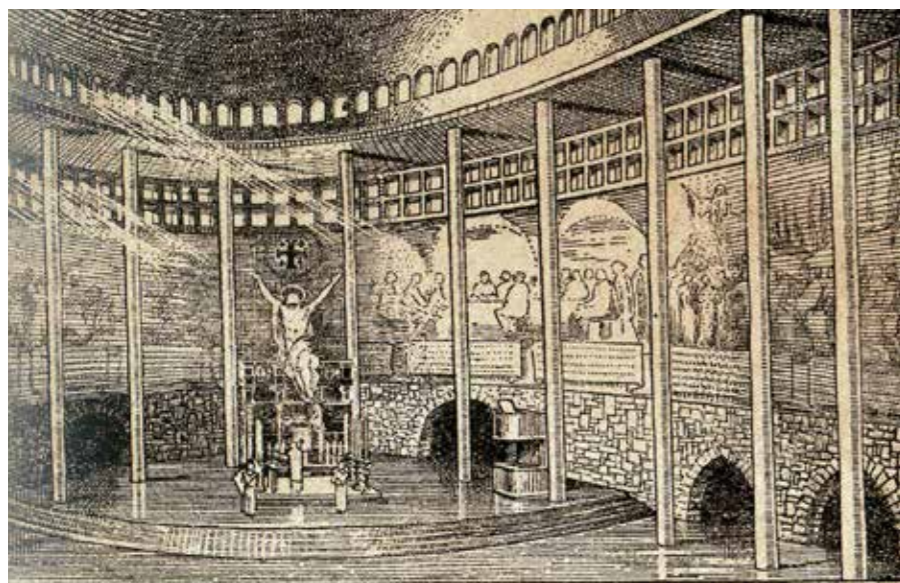
Alaprajz ▶

Idén tavasszal a Miniszterelnökség ötletpályázatot írt ki egy Csontváry Kosztka Tivadar alkotásait bemutató kiállítóter koncepciójának tervezésére, valamint lehetséges magyarországi helyszínének megtalálására. Csontváryt élénken foglalkoztatta egy saját műveit bemutató kiállítóter megalkotása. Ezzel kapcsolatban vázlatokat is készített. A kiíró teljes szabadságot biztosított a kiállítóter jellegére és Magyarországon belüli elhelyezésére vonatkozóan, noha az életmű 1983-ban a bővített pécsi Csontváry Múzeumban méltó elhelyezést nyert. Elvárás volt, hogy az új kiállítóter innovatív megoldást nyújtva kapcsolódjon az alkotó életművéhez és szellemi hagyatékához. A pályázaton I. díjat nyert az Unitef 83 Zrt. Pintér Tamás János, Simon Viktória és Tóth Domonkos által jegyzett terve, mely a két világháború közötti modern magyar építészet torzóként

befejezetlenül maradt fővárosi műemlék épületében, a Molnár Farkas tervezte Magyar Szentföld templomában valósítana meg kiállítóteret. A folyamatosan pusztuló műemlék ügye égőta megoldatlan adóssága a magyar építészsakmának. A pályázatot értékelő zsűri fontosnak tartotta, hogy újra felszínre került ez a probléma, és javaslat született rendezésének egy lehetséges módjára. Az alábbiakban a tervezők mutatják be a nyertes pályaművet.

▼ Fotó: Láthatatlan Budapest

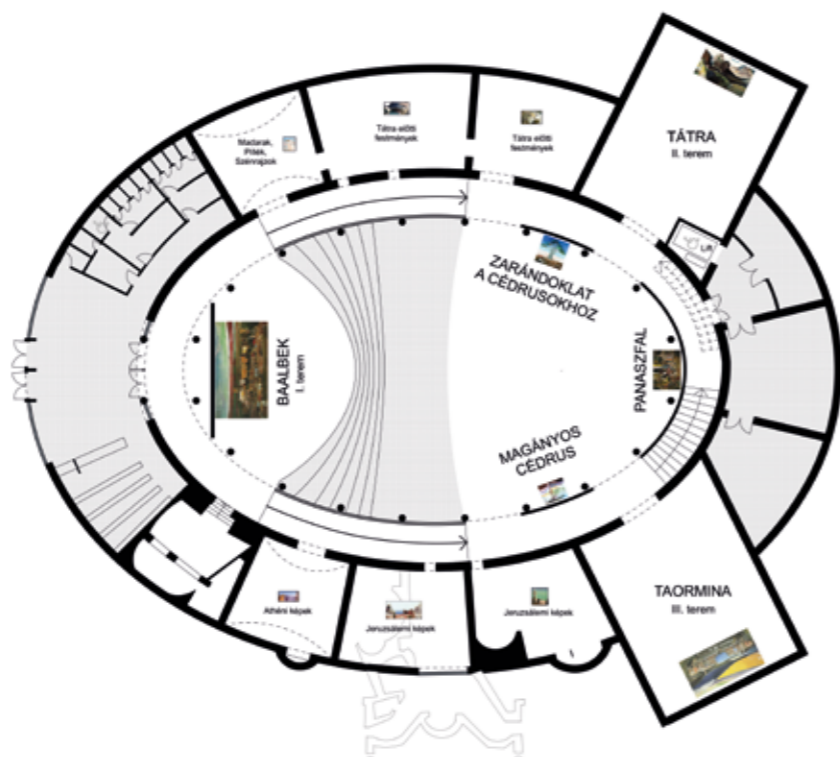

Csontváry és a Szentföld

Csontváry életmű-kiállításának helyszínül a Budapest, II. kerületben (Heinrich István utca) lévő Szentföld templom épületét javasoltuk. Csontváry életében és életművében kiemelt szerepet töltött be a Szentföld, ahová utazásai során többször visszatért. Ott találta meg a sokat keresett „nagy motívumot”, a Baalbeket, amelyet maga is fő művének tartott. Csontváry művészi útkereséséhez hasonlóan ég és föld találkozásaként lehet megélni a Szentföld templom tereit. Az épület elkülönülten, idegen testként ékelődik családi házakkal beépített környezetébe, alig lehet rátalálni. A belső térben – részben befejezetlensége miatt – mintha egy másik világban találná magát az ember. Csak az ég, a környező hegyek és a fák láthatók. A mára többször átalakított, megcsonkolt épület értékes elemeit kiemelve, a lehető legkevesebb beavatkozással egészítjük ki, és tesszük funkciójának megfelelővé. A Csontváry által megálmodott életmű-kiállítás – a „Rokkantak és hadiárvak javára” tervezett kiállítás leírásában foglaltak szerint – kis eltérésekkel valósul meg az egykori templom tereiben. Tervezett megol-

dásunk két, régóta nyitva hagyott kérdést illetően egyszerre tudja befejezni a befejezetlent, és ezzel kettős értéket teremt.

▲ Kiállítási tematika

◀ A végleges terv belső perspektívája

▼ A végleges terv modellje, 1941, levelezőlap

A Magyar Szentföld templom

A Hűvösvölgyben található épület a ferences szerzetesrend beruházásában épült meg 1940 és 1949 között, Molnár Farkas építész többször átdolgozott tervei alapján. Befejezéséhez nem sok hiányzott volna, de a munkákat 1949-ben leállították, a kupola vasbeton héjának zsaluzatát tartó állványzatot szándékosan tönkretették. A ferences rendet feloszlatták, az állami tulajdonba vett, gazdátlan épület hosszú ideig üresen, kihasználatlanul állt. A mozgatható építőanyagok egy részét elhordták. Többféle hasznosítási kísérlet után – melynek során működött itt traktorgyári összeszerelő-műhely és expotraktár, művésztel, sőt könnyűzenei koncertek helyszíne is volt – az épületet levéltárként használták. 2013 óta ismét a ferencesek tulajdona.

A Szentföld templom épülete, amelynek egykori kápolnasora a szentföldi kegyhelyeket idézi, mind szellemiségében, mind belső tereivel kiválóan megfelel a tervezett kiállítási funkciónak. Az épület részleges kiegészítésével így 1660 m² kiállítóter, 395 m² előcsarnok és kiszolgálótér,

315 m² kávézó és múzeumbolt alakítható ki. A 660 m²-es templomtér a központi elosztótér és kiállítótér szerepét tölti be, emellett 150 m²-es és 50–60 m²-es termekben biztosítható a kiállítás elhelyezése.

Csontváry megálmodott kiállítástematikája

Csontváry a három „nagy motívum”-ként megjelölt képe köré szervezte volna a kiállított műveket. A templomépület térostsá-átalakítás nélkül, tökéletesen alkalmas e kiállítástematika befogadására. A meglévő templomtérben, és a hozzá két oldalról csatlakozó egykori kápolnasorokban helyezhető el a három fő téma, és az ehhez csatlakozó festmények.

Csontváry eredeti koncepciójához képest különbség, hogy a Taormina-teremhez kapcsolódó nagy formátumú Cédrusok és Panaszfal képet a templomtér Taormina-terem előtti részében helyeztük el, a jobb megtekinthetőség érdekében. A festő kiállítási koncepciójában megfogalmazottakból csak a festmények elhelyezését vettük alapul, a kapcsolódó víziókat (zenepavilon, mozsár, zászlósor) nem hoztuk létre. A galéria szintjére kerülnek azok a képek, amelyekkel Csontváry nem foglalkozott külön a tematikájában: a tanulmányok, részletek, önarcképek. A templomtér lefedésével egy nagy központi tér jön létre, amely pihenő-várakozó tértként, elosztótérként, kiállítóterként is működik. Az új kiegészítésekben pedig a szükséges kiszolgáló funkciókat helyeztük el. A templomtérben elhelyezett paravánfalak osztják a teret közlekedő- és kiállítóterre.

A templom torzójának rekonstrukciója

A terv fontos része a műemléki védettség alatt álló épület értékmegőrző rekonstrukciója. Az épület szentföldi zárandokhely céljára is épült, és újra a ferences rend tu-

▲ A tervezett kiállítótér látványtervei

lajdonában van. A történelem során többször megcsonkították a félkész épületet, a funkcióváltások során a kápolnasor megépült és felszentelt darabjait elbontották vagy átalakították. Az épület rekonstrukciója során a lehető legnagyobb mértékben vissza kell térni a megépült formákhoz, szerkezetekhez. A templomtérben levő szintkülönbséget ülőlépcsőkkel alakítjuk ki, úgy, hogy az a teret két külön térrésszé osztja: a Baalbek-teremre és a Cédrusok termére. A térostsások csak paravánfalakkal, bútorozással kialakítottak, úgy, hogy a nagy tereje és karaktere megmaradjon. A kortárs kiegészítések visszafogottak, a lehető legkevesebb beavatkozással jönnek létre. Az emeleti funkciók kiszolgálására egy kerengőszerű, lebegő belső közlekedőt hoztunk létre. Innen közelíthető meg az emeleti nagytermekben elhelyezett kávézó és a múzeumbolt, valamint a hozzájuk csatlakozó terasz, amely további kiállítófelületet biztosít. Az emeleti lebegő közlekedő erősíti a különleges térélményt.

A külső teraszról még inkább érvényesül az épület és a természeti környezet kapcsolata: ellátni a szomszédos házak felett, a kétoldalt elnyúló hegyek felé. Az eredeti, Molnár Farkas által jegyzett tervekben szereplő kupola helyett egy visszafogott, kéthéjú, árnyékolt üvegfedést javasolunk, amely megfelel a kiállítótér funkciónak, miközben a mostani, ég felé nyitott térélmény megmarad. Fontosnak tartjuk, hogy az egykor templomnak tervezett épületben megtörténjen a megépült, majd felszentelt, később jelentősen átalakított zárandokhelyek részleges visszaállítása. A Szentföld-mozgalom három legfontosabb elemét a Molnár Farkas építész által tervezett helyükön jelként állítjuk vissza a kiállítóterben (a Születés-barlang, a Szent Sír, és Mária sírja). Amennyiben igény van az egyházi funkció visszaállítására, eredeti (tervezett) formájában lehet rekonstruálni az Angyali üdvözlét kápolnát, amely a kiállítástól függetlenül, az előcsarnokból önállóan megközelíthető istentiszteleti helyként szolgálhat.